

Свідерська Інна Миколаївна,
к.е.н., доцент,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»;
фон Будау Олексій Григорович
к.е.н.,
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕФОРМУВАННЯ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

***Ключові слова:** недержавний пенсійний фонд, інвестиційні рішення, пенсійні активи, фінансові інструменти.*

***Анотація:** У статті розглянуто роль і значення недержавних пенсійних фондів в соціальному та економічному розвитку країни. Зазначено передумови для активізації діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні.*

Недержавне пенсійне забезпечення в сучасному світі захищає від соціальних ризиків та є передумовою для конкурентних переваг підприємств. Періодичні фінансові кризи посилюють увагу до зміни пенсійних систем, які активно змінюються протягом останніх років. Значні пенсійні реформи відбуваються в усіх країнах ОЕСР та спрямовані на збільшення пенсійного віку, змін у формуванні виплат, розрахунку пенсій та інших заходів, спрямованих на впровадження заощаджень в свої пенсійні системи, що пов'язано з фінансовою та економічною кризою. Реформування пенсійної системи країни ОЕСР має на меті забезпечення стійкості пенсійної системи та достатнього доходу населення після виходу на пенсію, а також збалансування бюджету пенсійних фондів [1, с. 2].

Пенсійне забезпечення відіграє важливу роль в економічному, суспільному, політичному житті країни та в фінансово-бюджетній сфері держави. Світовий досвід накопичив значну кількість варіантів ефективної побудови пенсійної системи. Незважаючи на відмінності в побудові пенсійних систем різних країн світу, всі вони базуються на загальних принципах надійності накопичення та збереження заощаджень учасників. Їх головне завдання - збереження активів та їх довготривалий, протягом десятиліть, захист від інфляції. Тому питання ефективного функціонування пенсійної системи та її реформування згідно найкращого світового досвіду є вкрай актуальними на сьогоднішній день.

Розвиток корпоративних пенсійних програм дозволить збільшити рівень участі населення в недержавному пенсійному забезпеченні, підвищити його активність у процесах накопичення коштів на майбутню пенсію, що сприятиме удосконаленню національної системи пенсійного забезпечення. Поступове збільшення кількості учасників програм недержавного пенсійного забезпечення позитивно впливатиме на формування фінансової культури, збільшуватиме рівень відповідальності населення за процеси накопичення власного пенсійного капіталу. За умов

зростання реальних доходів та сформованої довіри населення до інститутів недержавного пенсійного забезпечення ймовірним є активне залучення населення до участі й у інших видах недержавних пенсійних програм.

Реформи пенсійної системи країн ОЕСР стосуються ключового елементу системи пенсійного забезпечення – підвищення пенсійного віку.

Пенсійний вік 67 років стає більш загальним в країнах ОЕСР, проте даний процес відбувається поступово і виважено (таблиця 1).

Таблиця 1.

Офіційний вік виходу на пенсію в окремих країнах світу

Країни	Офіційний вік виходу на пенсію, встановлений у		Зміни, які передбачаються, примітки
	Чоловік	Жінки	
Велика Британія	65	65	Пенсійний вік для жінок досягне 65 років у листопаді 2018 року. До квітня 2020 року пенсійний вік як для чоловіків, так і для жінок буде підвищено до 66 років. До 2028 року буде
Данія	67	67	Пропозиція підвищити пенсійний вік до 68 років до 2030 року.
Німеччина	65	65	Починаючи з січня 2012 року, пенсійний вік збільшуватиметься з 65 до 67 років до 2029 року поетапно, тобто щорічно на один-два місяці.
Польща	65	60	Чоловіки виходитимуть на пенсію у 67 років вже з 2020 року, жінки - з 2040-го.
Російська Федерація	60	55	Обговорюється підвищення пенсійного віку
США	67	67	
Україна	60	57	Починаючи з 2010 року пенсійний вік для чоловік-службовців підвищено до 62 років, вік виходу на пенсію для жінок зростає до 60 років
Фінляндія	63	63	Пенсійний вік є гнучким - від 63 та до 68 років.
Франція	62	62	
Чехія	62 р. 8	57-61	Пенсійний вік залежить від кількості дітей
Чилі	65	60	
Японія	65	65	

Складено на основі [5, 6]

Збалансування пенсійних систем у відповідності з демографічними, економічними та фінансовими показниками стає завданням сучасної пенсійної реформи, яка актуалізує необхідність автоматизації процесів на основі автореєстрації та автоматичної подачі заявок на приватні пенсії та адаптації до змін зовнішнього економічного середовища. [3, с.18].

Більшість країн Східної Європи розпочали системні пенсійні реформи у другій половині 90-х рр. Серед цих країн особливо цінним для України є досвід Польщі, яка також позбавлялася від спадщини соціалістичних часів. Польща скасувала

стару пенсійну систему і з 1 січня 1999 року набула чинності нова трьохрівнева система пенсійного забезпечення. Перший рівень - обов'язкова солідарна система, другий - обов'язкова накопичувальна система, в яку відраховується 7,3% заробітної плати, третій - добровільна участь працюючих у пенсійних фондах для працівників, угоди зі страховою компанією або інвестиційним фондом.

Польща, як і Україна та більшість європейських країн, в останні роки зіштовхнулася з об'єктивною проблемою зростання кількості громадян пенсійного віку, породженим складною демографічною ситуацією у 80-90-х роках минулого століття. Вона змушена була провести реформу своєї пенсійної системи, обов'язковим елементом якої було підвищення пенсійного віку. Польща є чи не єдиною державою ЄС, яка відтягувала ці непопулярні заходи до останнього часу: згідно з чинним законодавством, польські жінки все ще можуть виходити на пенсію у 60, а чоловіки - у 65 років.

З 1 лютого 2014 року у Польщі набрав чинності новий закон про пенсійну систему, відповідно до якого обов'язковий другий рівень індивідуальних рахунків стає добровільним для всіх нових учасників трудової діяльності. Цей Закон дозволяє діючим учасникам відмовитися від другого рівня та перерахувати кошти на рахунках до державного першого рівня – програми з номінально фіксованими внесками. Також, відповідно до цього Закону, інвестиції у державних облігаціях, які були у розпорядженні відкритих пенсійних фондів другого рівня передаються до першого рівня, який перебуває у віданні Державної установи соціального страхування Польщі (ZUS).

За даними уряду, відповідні зміни гарантують працівникам стабільний дохід після виходу на пенсію і мають скоротити державний борг країни. За оцінками уряду, передача всіх інвестицій у державних облігаціях, які становлять близько 51,5 відсотка активів, що були у розпорядженні відкритих пенсійних фондів, зменшить державний борг приблизно на 9,3 відсотка від валового внутрішнього продукту у 2014 році [2, с. 1].

Пропозиції щодо діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні спрямовані на підвищення якості та диверсифікованості фінансових послуг, що надаються. Це можливо реалізувати у випадку укрупнення недержавних пенсійних фондів та залучення максимальної кількості платників внесків на потреби недержавного пенсійного забезпечення.

Для подолання недовіри населення до установ фінансово-кредитної сфери, найбільш доцільною формою активізації недержавних пенсійних програм є розвиток корпоративних пенсійних фондів. Варто також удосконалити методики визначення оптимального розміру, періодичності та тривалості здійснення внесків та отримання виплат з урахуванням специфіки діяльності підприємства-роботодавця. Можливо здійснити стандартизацію умов участі в корпоративній пенсійній програмі відповідно до штатного розпису, тобто залежно від рівня заробітної плати працівника та посади, а також з урахуванням стажу роботи на підприємстві та умов зайнятості (повна або часткова). Формувати позитивний імідж конкретного підприємства-роботодавця та недержавного пенсійного фонду,

що заснований ним або за його участі простіше, ніж впливати на рівень довіри до фінансово-кредитної сфери загалом [7, с.56].

Створення корпоративних пенсійних фондів дозволить зменшити ризики недержавного пенсійного забезпечення для учасників, адже у цьому випадку існує подвійний контроль за діями управляючої компанії, що забезпечує НПФ та підприємство.

Мудрість віків стверджує, що більша свобода і більша влада повинні передбачати і більшу відповідальність, а необхідність посилення соціальної відповідальності за людей похилого віку є вимогою сьогодення та передумовою стійкого економічного розвитку країни.

Список використаних джерел:

1. Better Policies for better lives – Режим доступу: <http://www.oecd.org/els/public-pensions/>
2. Нововведення у пенсійній системі Польщі. – Режим доступу http://www.pfu.gov.ua/pfu/control/uk/publish/article?art_id=216338&cat_id=201451
3. Мальований М.І. Стан та проблеми розвитку системи недержавного пенсійного страхування в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.udau.edu.ua/library.php?pid=1535>.
4. Офіційний сайт пенсійного фонду України. Світовий досвід реформування пенсійних систем // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.pfu.gov.ua/pfu/control/uk/publish/category?cat_id=201451
5. Pensions at a Glance, Special Edition: Asia/Pacific OECD, 2013 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.oecd.org>
6. Pensions at a Glance 2016: OECD and G20 Indicators OECD, 2016 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.oecd.org>
7. Сазонець І. Л. Фінансовий механізм пенсійної системи України в умовах трансформації світової економіки : моногр. – Д. : Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2015. – 396 с

Inna M. Sviderska

PhD in Economics, Associate Professor,
Vadym Hetman Kyiv National Economic University

von Budau Alex G.

PhD in Economics,
National Pedagogical University named after M.P. Drahomanov

FOREIGN EXPERIENCE IN THE REFORM OF NON-STATE PENSION PROVISION

Annotation: This article explores the role and importance of financial intermediaries in the formation and development of the national economy and social security. The

proposals and recommendations to enhance the investment activities of financial intermediaries in Ukraine.

Key words: *non-state pension fund, investment decisions, pension assets, financial instruments.*